

АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА
ОД КАМЕНА НИКОМ НИ КАМЕНА
I ТОМ

Драгица Ужарева
ОД КАМЕНА НИКОМ НИ КАМЕНА
АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА
I ТОМ

Издавач

НЕВЕН
Лагумска 14, Земун
nevenip@gmail.com
www.ipneven.com

Суиздавач

ФЕНИКС ЛИБРИС
Лагумска 14, Земун
feniks_l@eunet.rs
www.feniks-libris.com

За издавача

Мико Јеремијевић

Уредник

Мико Јеремијевић

Дизајн

Сунчица Јеремијевић

Техничка припрема

Иван Јеремијевић

Штампа

Невен, Београд

Тираж 500 примерака

ИСБН 978-84-7842-504-2

Пласман:

+ 381 11 409 53 90; +381 11 307 68 28
+ 381 69 133 48 96; + 381 63 241 216

Београд, 2021

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
821.163.41-13:398
821.163.41.09-13:398

АНТОЛОГИЈА народних епских песама : од камена ником ни камена.
Том 1 / [приредила] Драгица Ужарева. - Београд : Невен : Феникс либрис,
2021 (Београд : Невен). - 840 стр. ; 24 cm

Тираж 500. - О епским народним песамама у Срба: стр. 7-41. - Напомене и
библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 43-44.

ISBN 978-86-7842-504-2 (Невен)

1. Ивановић, Драгица С., 1971- [priređivač, sakupljač] [autor dodatnog
teksta]

а) Српска народна поезија, епска
COBISS.SR-ID 37962249

Драгица Ужарева

АНТОЛОГИЈА
НАРОДНИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА

ОД КАМЕНА НИКОМ
НИ КАМЕНА

I ТОМ

НЕВЕН • ФЕНИКС ЛИБРИС
Београд, 2021

У сїомен на Живана Љ. Пойовића и њеїове їусле

О ЕПСКИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА У СРБА

Епско народно њесништво

Уметност је стара колико и човек. Било да није могао ни у најранијем ступњу свог развића без лепоте коју она носи, било да је веровао да ће му њене магијске моћи олакшати живот, тек уметност је неодвојива од човека, и развијала се упоредо с њим. Лирска поезија постоји откако је људско срце спознало радости љубави и бол за изгубљеним, док се епска поезија формирала око јуначких подвига, а сукоба, борби и ратова скоро у свим деловима света има откако је човек „постануо”.

Издажући своје поетолошке ставове, Аристотел је нагласио разлике између трагедије и епопеје и пружио теоријске оквире који одређују епско песништво. Овај жанр подражава приповедање и везује се за радњу, која би требало да буде јединствена, цела и завршена, уз то озбиљна, метрички прикладно уобличена (херојски стих – хексаметар), јасно одвојена од историјских дела. Антички философ у својој нормативној поетици захтева да у епском песништву наратор што мање истиче себе и своје гледиште. Тиме је јасно наглашено да епско песништво у први план истиче мање или више комплексну радњу (зависно од дужине епске песме или пева). Било да је реч о историјском догађају или потпуној фикцији, у првом реду се инсистира на озбиљности (Аристотел 1990: 82-89). То нам потврђују и најзначајнији епови древних времена, који упркос бројним вековима што нас деле од њиховог настанка, плене својом уметничком лепотом.

Еп о Гилјамешу, најцеловитији је, али не и једини сумерско-вавилонски спев. Поред овог бисера народне епике, сачувани су одломци епова о Нергалу и Ерешкигали, боговима подземног света, као и низ одлома-

ка који говоре о другим божанствима древне Месопотамије. *Рамајана* и *Махадхарита*, која је са својих стотинак хиљада стихова све до открића тибетанског спева о Гесару¹ сматрана за најобимнију епопеју, плод су народног стваралаштва током векова. Па и грчки спевови *Илијада* и *Одисеја*, иако у Хомеру имају свог аутора, без сумње су, онакви какви су до нас дошли, заправо само синтеза и коначно уобличење епова које је народна машта већ дуго пре тога стварала. Кажемо „само”, премда се иза те речи може наћи потпуно иновативан приступ, какав нам је познат код нашег Филипа Вишњића, једнако слепог као што је према предању био и његов претходник из старе Грчке. Ипак, иако их је испевао Филип Вишњић, ни „Кнез Иван Кнежевић”, ни „Хвала Чупићева” не сматрају се ауторским песмама, већ народним. Као што се Хомер служио богатом ризницом народног блага коју су прикупили многи аеди пре њега, тако је и српски гуслар обилато користио вековима прикупљано благо народне епике. Штавише, Вишњић је и за песме које је управо сам смислио, говорио да их је од других чуо и научио, одгурујући од себе могућност да му се припише ауторство.

Но, вратимо се старој Грчкој која нам може пружити могућност за још једно поређење са нашом усменом традицијом, на коју је, свакако могла и имати утицаја. Наиме, грчки градови државице познавали су две врсте народних певача. Иако су се они могли срести на дворовима, где су заправо и били добродошли, јер сваки је владар волео да чује похвалну песму о свом јунаштву или јунаштву својих предака, аеди² ипак нису били дворски песници, у оном смислу у којем је то касније у старом Риму био Вергилије. Углавном безимени, аеди су били певачи који путују од двора до двора, од великаша до великаша и певају епске песме, веома често их сами смишљајући, уз ослањање на сличне песме ранијих времена, увек додајући нешто особено. Тај лични печат и песничко умеће су их и раздвајали од рапсода који су тек репродуковали научене стихове епских песама попут Платоновог Ијона, који себе сматра најбољим имтерпретатором Хомерових стихова, којима се још једном морамо вратити.

У *Одисеји* срећемо два аеда, и захваљујући њима дознајемо много о положају ових песника-певача који се ослањају на народну традицију. У првом случају реч је о слепом Демодоку, којег сусрећемо на двору феачког краља Алкиноја. Одисеј му, као награду за отпевани део из *Илијаде*,

1 Сачињен од преко милион стихова распоређених у 120 делова, тибетански *Еј о Гесару* убедљиво је најобимнији народни спев. Сем тога, он је једина жива епопеја, будући да о подвизима краља Гесара у провинцијама Сечуан и Ђинхај, као и у унутрашњости Монголије, народ још увек пева, надопуњујући је.

2 Пандан старогрчким аедима, певачима-ствараоцима, код Француза су трувери, док рапсоцима (певачима који само репродукују туђа дела) одговарају француски жонглери.

пружа комад меса намењен почасном госту, подстичући га на тај начин да пева и о догађајима везаном за сам улазак у Троју. Будући да је аед својом песмом нехотице дирнуо незнаног госта, који је чуо опеване догађаје чији је актер и сам био, Одисеј пролива сузе и открива свој идентитет. За разлику од Демодока, аед који забавља Пенелопине просце на Одисејевом двору, не пролази тако добро. Не хаје Одисеј за квалитет Фемијиних песама, о којима читалац и не дознаје ништа. Њему је и сама чињеница да је певао просцима довољна да атакује на живот несрећног певача, за ког се, срећом, заложио Одисејев син Телемах и тиме му сачувао главу.

Народни певач је могао захваљујући својој вештини, инвентивности, маштовитости и таленту да стекне углед код великаша, али је увек остајао завистан од њихове добре воље.

Српска народна епика и њени певачи

Мишљења о постанку и старини српских епских песама су подељена. Поводећи се за античким узорима и неким документима која су само завела на криви траг, постојало је уверење да су народне песме зачете на српском двору³ и да су постојали професионални певачи, попут грчких аеда, који су били образовани људи и који су, осим састављања и певања епских песама, за владаре, односно племиће обављали „сва писмена посла”. То би значило да су, како би угодили властели, књижевници смишљали песме које су касније ширене и међу поданицима. Чињеница је да је на српским дворивима било писмених људи и стваралаца, али њихово постојање није од пресудног значаја за развитак народне епске поезије, ако је икаквог значаја уопште и било. Формирању оваквог становишта почетком прошлог века допринео је првенствено Ј. Мајер. Ослањајући се на његово схватање, није било тешко доћи до закључка да су епске песме настале на дворовима средњовековних владара и властеле, раширивши се међу необразованим народом, губиле од своје учености, какав изводи Науман (Кокјара 1985: 321-324).

Данас смо склонији да ствари посматрамо из сасвим другачијег угла. Наиме, без жеље да се порекне постојање учене дворске књижевности, настанак и развој епске поезије у Срба треба превасходно тражити међу необразованим, али надахнутим народом. Није тешко претпоставити да су се неки народни гуслари могли прочути и доспети у неком тренутку на двор (као што су гуслари новијих времена, што поуздано знамо, певали у кућама имућних људи, понекад чак прекрајајући песме, како би што

3 Др. Винко Витезица у „Уводу” *Анџологије народних песама* (Београд, 1937, стр. XLVII) наводи: „Певачи гуслари налазе се и на двору Стевана Првовјенчаног (1196-1228)”.

више угодили домаћину). Сем тога, како запажа Снежана Самарџија, и племство је могло с одређеним циљем да ангажује „способније појединце, професионалне певаче и путујуће трупе забављача да опонашају народне песме, како би се додатно истицали статус и значај великих феудалних кућа” (Самарџија 2001: 7). Ипак, све то не значи да су епске народне песме поникле међу феудалцима.

Датирање настанка нашег епског песништва, такође је било повод полемикама. Најпре се веровало да српске епске песме не могу сезати у дубоку прошлост и да су настајале од краја XV века, а да оне које су до нас допрле, нису старије од два-три века. Међутим, то што нема директних писаних доказа о њиховом постојању, не значи да их није ни било. Најранији записи су с почетка XV века, да би у следећем веку постојао знатно већи број писаних сведочанстава о српским народним песмама, па су чак и забележене четири песме. Неки путници су чак записали и имена јунака о којима се пева. То што поред имена Милоша Кобиловића (Обилића) искрсавају и нека, нама данас непозната, јер спомен о њима није остао ни кроз историју ни кроз сачуване народне епске песме, само је доказ да је много тога заувек изгубљено. Али то што је нешто изгубљено не значи да никада није постојало, већ напротив: да би било изгубљено, најпре је морало постојати.

Ако не располажемо директним писаним изворима, можемо се окренути посредним аналогијама. Познато је да се Срби, прелазећи на хришћанство, нису одrekli своје старе религије⁴, односно, да прихватања хришћанства не би ни било да своја изворна верска осећања и верске обреде нису инкорпорирали у нову веру, сачувавши их на тај начин све до данас (довољно је обратити пажњу на ритуале приликом погребца, па да се у то уверимо). Нешто слично се догодило и нашој епској поезији. Настајала несумњиво од давнина, она је уобличила обрасце нашег епског песништва, преносећи их и на позније народно стваралаштво. Међутим, Косовски бој, а још више пропаст српске државе и продор Турака на Балкан, за Србе су представљали трауму равну прихватању хришћанства. Свеже ране су потиснуле сећање на оне које су већ зацелиле, тако да скоро са сигурношћу можемо тврдити како су у том периоду многе раније настајале песме заправо само преобликоване, уношењем нових јуначких имена и аутентичних појединости.

Анализа песме „Смрт мајке Југовића”, коју је спровео наш најпознатији етнолог Веселин Чајкановић, открила је више временских равни настанка овог изузетног дела. Он сматра да је ова песма сачињена од најмање две песме, односно, да је за опис смрти мајке која је у Косовском боју

4 Будући да израз *џајанска религија* у себи садржи негативне конотације с којима је хришћанство и рачунало, радије ћемо се одлучити за термин *стара српска религија*.

изгубила синове и мужа као увод и завршетак (мисли се на изворни завршетак у којем се мајка Југовића „распрснула”) искоришћен готов део неке знатно старије песме. У првобитној верзији песме мајка Југовића је била замишљена као митолошко биће. „Њена појава на разбојишту, њен интерес за пале јунаке, и облик у коме се јавља, довољно је карактеришу. У германској митологији за погинуле јунаке интересују се *валкире*; оне [...] су сродне са нашим вилама, и јављају се често у облику лабуда. У српској митологији за јунаке се интересују *виле*” (Чајкановић 1994: 100-101). Будући да вили не треба ничија интервенција како би се претворила у лабуда, а крила она већ сама по себи има, јасно је обраћање мајке Југовића Богу с молбом да је претвори у лабуда, настало у знатно каснијој редакцији, када је народни певач већ био знатно удаљенији од српске религије и покушавао да песму о надљудском болу мајке заодене хришћанским рухом.

Исте преправке и преобликовања могле су доживети и друге наше епске песме настајале од раног средњег века до Косовског боја које у целини нису сачуване, али су неки њихови упамћени делови ушли у народне епске песме новијег датума. Захваљујући томе, наше епске песме представљају плодно тле за откривање старе српске религије, што је Чајкановић започео, премда то плодно тле није ни до данас експлоатисано у мери коју заслужује. Неке песме су несумњиво заборављене, док су неке у целини преобликоване како би одговарале новим историјским околностима.

Прва сведочанства о српским гусларима потичу из XV века. Белешка из 1415. са двора пољског краља Владислава и краљице Једвиге помиње српске гусларе. Наших гуслара је у Пољској било толико „да су се против њих морале издавати нарочите наредбе; њих је и доцније било у Пољака, тако да песник Каспар Мјасковски (1549-1622) описује у стиховима српског гуслара како је тужан накривио главу и превлачи дугачко гудало, певајући стару јуначку песму о борбама против Турака” (Јовановић 1937: XV). Очито је да су чести сукоби с Турцима, још пре коначног пада српске државе проузроковали извесне миграције српског становништва, па су се тако и на пољском двору нашли српски гуслари. Из чињенице да их је било у толиком броју, можемо закључити да је у српским земљама већ тада постојала дуга гусларска традиција.

Записа о појединим песмама и целих песама може се кроз векове наћи знатно више него записа о самим извођачима. (У XVI веку далматински песник Петар Хекторовић бележи песме о Марку Краљевићу и брату Андријашу, као и песму о Радосаву Сиверинцу и удинском војводи Влатку; у XVII већ је знатно више записа, да поменемо само рукопис Петра Зрињског који је од заборава сачувао бугарштицу „Попивка од Свилојевића”, док је у XVIII веку све више забележених епских песама и дугог и кратког стиха.) Да гуслари постоје, да су гусле национални инструмент,

да епска поезија захваљујући њима живи у народу, све је то познато, али тек Вук Караџић почиње да придаје важност томе коју песму је од кога чуо и бележи податке о самим гусларима.

Захваљујући Тешану Подруговићу, који је знао најмање стотину епских песама, од тога двадесетак које је Вук Караџић по први пут чуо, записани су и такви бисери српског епског песништва као што су: „Женидба Душанова”, „Цар Лазар и царица Милица”, „Марко Краљевић познаје очину сабљу”, „Марко Краљевић и Љутица Богдан”, „Марко Краљевић и Муса Кесеџија”, „Женидба Јанковић Стојана”... Притом треба имати на уму да је Тешан био хајдук (премда се бавио трговином пре но што је због убиства Турчина био приморан да се одметне у хајдуке) и да је из родне Херцеговине долазио у Србију како би се с устаницима борио против Турака. Зато нас не чуди што су се на његовом репертоару нашле бројне песме о хајдучком и ускочком животу, а Вук тврди, да је свака песма коју је певао била добра, јер је он сваки стих разумео и осећао.

Међу гусларима је било много слепих, првенствено зато што особама које су без вида није преостајало много могућности у избору занимања. Заправо, слепи гуслари су често били један вид просјака. Филип Вишњића (презиме му је заправо Вилић, док је Вишњић изведено од имена његове мајке Вишње) никако не би могли сврстати у ту категорију. Рођен на Мајевици, Филип је као дечак прележао богиње, које су биле узрок његовог слепила. Постао је велики путник, који је гласом и гулама опчињавао и прост народ и свештенство, и Србе и Турке, и хришћане и муслимане, прилагођавајући свој репертоар публици, зато можемо рећи да је он заиста био професионални гуслар. Рецимо, песме о Светом Сави певао је на манастирским саборима, а у кућама муслимана песме о подвизима Турака или Срба који су прешли у мухамеданску веру. Путујући од села до села, од града до града, стигао је све до Скадра, а за време устанка (1809) прешао је у Србију као што је две године раније учинио и Тешан Подруговић. Иако није као Тешан био у могућности да узме учешћа у директној борби, он је у војним логорима својом песмом бодрио устанике. Захваљујући свом таленту, опевао је и догађаје у којима је сам учествовао (Вук Караџић је био уверен да је све песме о устанку Филип Вишњић сам испевао, иако је гуслар ту чињеницу негирао, бранећи се да ју је од некога чуо): „Почетак буне против дахија”, „Бој на Мишару”, „Кнез Иван Кнежевић” и друге.

Из Колашина потичу старац Рашко („Зидање Скадра”, „Урош и Мрњавчевићи”) и старац Милија, чије је певање „Бановић Страхине” Вук сматрао најлепшим од свих верзија које је забележио. Помињу се и имена Гаја Балаћ, Груја Механџића, Павла Ирића, Јована Мићића и других. Међу гусларима било је и жена. Све оне чија су имена остала запамћена биле

су слепе. Међу њима се истиче Живана Антонијевић („Како се крсно име служи”, „Марко Краљевић и дванаест Арапа”) која је друге слепе жене несебично подучавала певачком занату. Међу њеним ученицама памти се Јелисавета Марковић, познатија као слепа Јеца („Смрт војводе Пријезде”), за коју сазнајемо углавном из преписке Вука Караџића.⁵

Ипак, сви гуслари чија смо имена навели Караџићеви су савременици. Тек од доба романтизма које је уочило значај народне књижевности, народне умотворине су почеле да се систематично записују, па је постао важан и начин на који се за њих сазнало. Истина је да је неколико рукописних збирки епског песништва било начињено скоро сто година пре Вукових, да су се пре Караџића неки његови старији савременици, попут Лукијана Мушицког, досетили да прикупљају народне песме, али нико то није чинио тако систематично и предано, како је Вук.

Метрика наших народних епских песама

Према својим метричким обрасцима, народне епске песме се деле на песме дугог стиха, које се још називају бугарштице, и песме кратког стиха или десетерачке песме. И једне и друге биле су намењене певању. Прве се састоје „најчешће од петнаест или шеснаест слогова, с цезуром после седмог или осмог стиха (а ако је стих краћи од петнаестерца или дужи од шеснаестерца, онда са цезуром иза петог или шестог и иза деветог или десетог слога), и – често – са ‘припевом иза сваког, или сваког другог, или сваких неколико стихова’ (припев је од шест, ређе од пет слогова, и ‘понајвише не додаје стиху иза кога се налази ништа ново, него га само раширује’)” (Ђурић 1983: 22). Можемо додати да дужина стиха код бугарштица варира од 12 до 20 слогова. Песме кратког стиха су, пак, спеване у десетерцу, с цезуром после четвртог слога. За разлику од бугарштица, десетерачке песме немају припев.

Да се десетерачке песме тако зову према броју слогова у стиху, сасвим је јасно, као и то да су називане и гусларским песмама, јер се певају уз гусле, али код бугарштица назив није тако једноставан. Најпре је постојало мишљење да су бугарштице свој назив добиле према речи *бујарити* (тужити), што би их одредило као тужне песме. Премда туге у овим песмама не недостаје, као што је не мањка ни у најсрећнијем животу, у бугарштицама акценат није на исказивању емоција, већ као и у десетерачким песмама, на представљању догађаја и јуначких подвига. Према народној етимологији, сматрало се да ова врста песама свој назив дугује Бугарима,

⁵ О Вуковом сакупљачком раду мене појединости се могу дознати из поговора његовим збиркама у *Сабраним делима 1-5* (Београд: Просвета, 1965).

али за то не постоје никакви аргументи, изузев звуковне сличности. Трећи покушај објашњења назива, који је и најутемељенији, заступа тезу да је ова врста народних песама називана *carmen vulgare* (пучка песма), па је латинско *вулгаре* лако прерасло у *булгаре*. Управо овај назив и упућује на настанак ових песама међу необразованим светом, међу сељацима и пастирима.

Постојало је и уверење да су бугарштице старије од десетерачких песама, те да су се све мање певале након што су се појавиле гусларске песме и тако полако пале у заборав, па их од XVII века више и нема. С друге стране има мишљења да бугарштице нису старије од десетерачких, већ да су настајале напоредо, некад на различитим а некад чак и на истим територијама⁶, само што су гусларске песме у народу наставиле да живе скоро до савременог доба. Војислав Ђурић износи и ту могућност да су старије песме кратког стиха, а то закључује према следећим обележјима: „у гусларским песмама, врло често, да би стих био десетерац, употребљава се генитив уместо акузатива, вокатив место номинатива, номинатив место других падежа, деминутив и удвојени предлог, или се нека реч из претходног стиха понавља у наредном. Те особине не захтева природа дугог, растегљивог стиха, од петнаест и шеснаест или од више и мање слогова, па ипак се и тај стих њима одликује. Та појава се не може другачије објаснити него утицајем десетерачких песама на бугарштице” (Ђурић 1983: 22-23)

Да су бугарштице певане, дознајемо захваљујући Петру Хекторовићу, као и то да је њихово извођење називано певањем „на српски начин” (Хекторовић 1968: 187). То потврђују још неки извори из XVI (Тиноди) и XVII века (Крижанић), међутим, како је тачно изгледало то певање можемо само да претпостављамо. О бугарштицама највише дознајемо два века касније, из веома студиозног предговора Валтазара Богишића књизи која је садржала значајан број бугарштица и која је служила као један од извора нашој антологији (Богишић 1878: 1-142). У овим песмама понекад се може срести рима, било на крају стихова, било унутар њих, али то је спорадична појава, један од украса даровитих певача, а никако правило које је опште примењивано. Бугарштице као и десетерачке песме склоне су анафорама, епифорама, палилогијама и симплохама.

6 И пре Косовског боја, а нарочито након њега, Срби су се преко Босне повлачили пред Турцима ка приморју, доносећи са собом и своје народне песме. Утицај средине се огледао највише у речнику тих песама, које су све више усвајале поједине италијанске речи или италијанска синтаксичка решења. Отуда не треба да нас чуди што бугарштице, тако распрострањене у приморју обрађују исте теме као и српске десетерачке песме од Косова до приморја.

За разлику од песама дугог стиха, песме кратког стиха увек имају исти број слогова и по правилу су без било каквог вида припева. Рима се такође може спорадично појавити, као и код бугарштица, али она није примарна, чак можемо рећи да је ретка.

Подела српских епских песама

Вук Стефановић Караџић је настојао да понуди поуздану систематизацију епских песама које је прикупио, полазећи од периодизације која је поред временских оквира у којима су песме настајала, подразумевала и тематске целине. Међутим, брзо је увидео да разврставање није тако једноставно (с истим проблемом смо се и сами носили), па је од издања до издања неке песме премештао из једног циклуса у други.

Према општијој периодизацији, Вук је српске епске песме разврстао у три периода: песме старијих времена, песме средњих и песме новијих времена. Иако се чини да је реч о врло једноставној подели, испоставља се да епску грађу није тако лако разврстати, јер време настанка се тешко могло утврдити, па се у свему морало ипак ослањати на теме које песме обрађују. Међутим, и ту искрсвају проблеми, јер неки јунаци попут Змај-Огњеног Вука или Марка Краљевића (који би морао живети преко триста година да би спојио све историјске личности с којима се сусретао и догађаје у којима је учествовао) другују и с јунацима који су изгинули у Боју на Косову, као и са хајдучима и ускоцима. Исто тако, поједине песме које су настајале у дубокој прошлости, током векова попримиле су неке језичке особености каснијих времена, или су јунацима песама које су вековним понављањем већ добиле свој постојани облик замењивана имена, као што Вук сматра да се догодило у песми „Мујо и Алија”.

Песме старијих времена распоређене су у циклусе: неисторијски, преткосовски, косовски, циклус песама о Краљевићу Марку и покосовски циклус. Песме средњих времена обухватају хајдучки и ускочки циклус, које смо у овој књизи објединили, јер премда постоји јасна разлика између хајдука и ускока, њихови циљеви су били слични, као што су песмама о њима сличне теме и мотиви, попут женидбе, ропства, отимања девојака или супруга, супротстављање Турцима. Песме новијих времена, према прихавћеним поделама, састоје се од два циклуса – циклус песама о ослобођењу Црне Горе и циклус песама о ослобођењу Србије. Будући да оба ова циклуса говоре о спонтаним, а још чешће организованим борбама Срба против Турака, како би ослободили своје територија од узурпатора, и ова два циклуса смо спојили у један. Вредне пажње су, свакако, и песме Срба мухамеданског закона, да се послужимо термином који употребљава Вук Караџић.

САДРЖАЈ

О ЕПСКИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА У СРБА	7
ЛИТЕРАТУРА	43
ИЗВОРИ	45

НЕИСТОРИЈСКИ ЦИКЛУС

БОГ НИКОМ ДУЖАН НЕ ОСТАЈЕ	49
БОГ КУША МАРКА	53
БРАЋА И СЕСТРА	55
КАКО СЕ КРСНО ИМЕ СЛУЖИ	59
КО КРСНО ИМЕ СЛАВИ, ОНОМ И ПОМАЖЕ	62
ГРИЈЕХ ДУКЕ СЕНКОВИЋА	65
ЂАКОН СТЕФАН И ДВА АНЂЕЛА	67
ОГЊЕНА МАРИЈА У ПАКЛУ	70
ОГЊЕНА МАРИЈА У ПАКЛУ	73
СВЕТИ НИКОЛА	76
СВЕЦИ БЛАГО ДИЈЕЛЕ	78
ЈЕТРОВИЦЕ АДАМСКО КОЛЕНО	81
КУМОВАЊЕ ГРЧИЋА МАНОЈЛА	85
МУЈО И АЛИЈА	87
ЈОВАН И ДИВСКИ СТАРЈЕШИНА	90
ЗМИЈА МЛАДОЖЕЊА	100
НАХОД СИМЕУН	107
МАЈКА КРВНИЦА	112
ДУНАВ СЕ САВОМ ОЖЕНИО	119

ПРЕТКОСОВСКИ ЦИКЛУС

КРАЉ СИМЕУН	123
СВЕТИ САВО	128
КРСНО ИМЕ КРАЉА МИЛУТИНА	130

КАД КРСНО ИМЕ СЛУЖИШ НЕ СЈЕДАЈ	135
БОГ ПРЕПИСУЈЕ ЦАРСТВО	143
ЗАРУЧНИЦА ЛАЗА РАДАНОВИЋА	145
ЖЕНИДБА МИЛИЋА БАРЈАКТАРА	149
ЖЕНИДБА ЗМИЈЕ ЉУТИЦЕ БОГДАНА	157
ЉУТИЦА БОГДАН И ВОЈВОДА ДРАГИЈА	170
ЖЕНИДБА КРАЉА МИРЧЕТЕ	173
БАН МИЛУТИН И ДУКА ХЕРЦЕГОВАЦ	179
РОЂЕЊЕ ДУШАНОВО	189
ДУШАН ХОЋЕ СЕСТРУ ДА УЗМЕ	192
УДАЈА СЕСТРЕ ДУШАНОВЕ	196
ЖЕНИДБА ДУШАНОВА	199
МИЛОШ ВОЈИНИЋ И БАН ОД КОТОРА	216
ДИЈЕТЕ ЈОВАН И ЋЕРКА ЦАРА СТЕФАНА	220
ЖЕНИДБА КНЕЗА ЛАЗАРА	228
ЗМАЈ ОГЊЕНИ И ГОСПОЂА МИЛИЦА	233
ЖЕНИДБА ТОПЛИЦЕ МИЛАНА	239
ТОПЛИЦА МИЛАН ОСЛОБОДИО ПОБРАТИМЕ	252
ПОГИБИЈА ЈАЊЕ ВИЛЕ ОД ПРИЛИПА	274
БАНОВИЋ СЕКУЛА У АРАПСКОЈ ТАВНИЦИ	277
НАХОД МОМИР	284
СМРТ ДУШАНОВА	294
РОПСТВО КРАЉА ВУКАШИНА	299
ЖЕНИДБА КРАЉА ВУКАШИНА	307
КРАЉ ВУКАШИН УХВАТИ ВИЛУ И ЖЕНИ СЕ ЊОМЕ	315
РОЂЕЊЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА	316
ЗИДАЊЕ РАВАНИЦЕ	318
ЗИДАЊЕ РАВАНИЦЕ	321
ЗИДАЊЕ СКАДРА	328
КАКО СУ САГРАЂЕНИ ДЕЧАНИ	334
КАКО ЈЕ ВИЛА МИЛОША ЗАДОЈИЛА	336
МИЛОШ ОБИЛИЋ ТРАЖИ СВОЈУ МАЈКУ	344
МИЛАН-БЕГ И ДРАГУТИН-БЕГ	350
МИЛОШ У ЛАТИНИМА	355
ЖЕНИДБА СТРАХИНИНА БАНА	358
БАНОВИЋ СТРАХИЊА	365
ПЕСМА О КРАЉУ ВЛАДИМИРУ	385
ПУТ КРАЉА ВЛАДИМИРА	389
УРОШ И МРЊАВЧЕВИЋИ	393
СМРТ ЦАРА УРОША	400
ЖЕНИДБА БРАНКОВИЋА ВУКА	403
ЦАР ДУКЛИЈАН И СВЕТИ ЈОВАН	419
ЧАСНИ КРСТИ	421

ЦАР КОСТАНТИН И ЂАЧЕ САМОУЧЕ	424
ЦАРИЦА МИЛИЦА И ЗМАЈ ОД ЈАСТРЕПЦА.....	428
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ЈУГОВИЋИ	433
КАКО СУ ВИЛЕ ЗМАЈ-ОГЊЕНОГ ВУКА САВЕЗАЛЕ	439
МИЛОШ ОБИЛИЋ И ЛАВ ОГЊЕНИ	450
ЈУНАШТВО МИЛОШЕВО	458
БАН МАРИНКОВА НАЈМАЛЕЈА ЂЕРА.....	462

КОСОВСКИ ЦИКЛУС

БРАНКОВИЋ ЗОВЕ ТУРКЕ НА КОСОВО	467
КНЕЖЕВА ВЕЧЕРА.....	474
КНЕЖЕВА КЛЕТВА	476
КОСАНЧИЋ ИВАН УХОДИ ТУРКЕ	477
ПОЛАЗАК ЈУГОВИЋА НА КОСОВО.....	479
ПОСАВЧИЋ СТЕФАН.....	481
ВОЈВОДА СЕКУЛА	483
КОСОВСКИ БОЈ.....	489
ТРИ ДОБРА ЈУНАКА	491
МУСИЋ СТЕВАН	492
ОБРЕТЕНИЈЕ ГЛАВЕ КНЕЗА ЛАЗАРА.....	497
ПРОПАСТ ЦАРСТВА СРПСКОГА	500
КАД ЈЕ ПОГИНУО КНЕЗ ЛАЗАР ИМИЛОШ ОБИЛИЋ НА КОСОВУ	503
КОСОВКА ДЕВОЈКА	510
ЦАР ЛАЗАР И ЦАРИЦА МИЛИЦА	514
МЛАДА МИЛОШЕВКА И ЈУГОВИЋА МАЈКА	520
СМРТ МАЈКЕ ЈУГОВИЋА	523
СМРТ МИЛОША ДРАГИЛОВИЋА (ОБИЛИЋА)	526
ЦАРИЦА МИЛИЦА И ВЛАДЕТА ВОЈВОДА	528

ПЕСМЕ О МАРКУ КРАЉЕВИЋУ

ГОРОМ ЈЕЗДИ КРАЉЕВИЋУ МАРКО	533
ГОРОМ ЈЕЗДИ КРАЉЕВИЋУ МАРКО	534
МАРКО ПИЈЕ УЗ РАМАЗАН ВИНО	535
ПРАВДАЊЕ МАРКА КРАЉЕВИЋА	538
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЦАРЕВА ХАСНА	542
МАРКО КРАЉЕВИЋ И СЛУГА МИЈАИЛО.....	544

КРАЉЕВИЋ МАРКО И МАХМУТ БЕЗИР	546
ДЕВОЈКА НАДМУДРИЛА МАРКА	549
СЕСТРА ЛЕКЕ КАПЕТАНА	552
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ФИЛИП ШОКЧИЋ	566
МАРКО КРАЉЕВИЋ УСТРИЈЕЛИ ЉУБУ НЕ ЗНАЈУЋИ	569
ЖЕНИДБА МАРКА КРАЉЕВИЋА	576
МАРКО КРАЉЕВИЋ ЖЕНИ СЕ ИЗ ЗАДРА	584
КРАЉЕВИЋ МАРКО КАЛУЂЕР	596
ВЕРНОСТ ЉУБЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА	602
МАРКО КРАЉЕВИЋ СЕ КЛАДИ У ВЕРНОСТ СВОЈЕ ЉУБЕ	605
КРАЉЕВИЋ МАРКО И МЛАДА НЕДЈЕЉА	609
КРАЉЕВИЋ МАРКО И ПЕРИША ВОЈВОДА	613
МАРКО ВОДИ ЖЕНУ У РОД	616
НЕВЈЕРА ЉУБЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА	619
МАРКО КРАЉЕВИЋ ИЗБАВЉА БЕГА КОСТАНИНА	622
ЛОВ МАРКОВ СА ТУРЦИМА	624
МАРКО КРАЉЕВИЋ И АРАПИН	627
МАРКО КРАЉЕВИЋ И 12 АРАПА	638
КРАЉЕВИЋ МАРКО И РУШКО АРАП-АГА	640
КРАЉЕВИЋ МАРКО И ЏИДОВ	651
МАРКО КРАЉЕВИЋ И АЛИЛ-АГА	654
МАРКО КРАЉЕВИЋ И БЕГ КОСТАДИН	658
МЕГДАН КРАЉЕВИЋА МАРКА СА СИБИЊАНИН ЈАНКОМ	660
МАРКО КРАЉЕВИЋ И БРАТ МУ АНДРИЈАШ	662
МАРКО КРАЉЕВИЋ ОСВЕТИ БРАТА АНДРИЈАША КОГА МУ ТУРЦИ ПОГУБИШЕ	664
БРАТЈА КРАЉЕВИЋИ: МАРКО И АНДРИА	666
ПЈЕСНА ОД КРАЉЕВИЋА МАРКА КАКО ПОГУБИ ЦАРЕВА ПОКЛИСАРА	672
КРАЉЕВИЋ МАРКО И БЈЕЛОГОРКА ВИЛА	674
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ВИЛА	678
КРАЉЕВИЋ МАРКО И ВИЛА ПЕШТЕРКИЊА	682
ВИЛА СТРИЈЕЉА МАРКОВА ПОБРАТИМА	684
ПОГИБИЈА ВИЛЕ КОД ЈЕЗЕРА	687
КАКО ЈЕ МАРКО КРАЉЕВИЋ ИЗБАВИО ТРИ ВИЛЕ	690
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ВУЧА ЦЕНЕРАЛ	703
МАРКО КРАЉЕВИЋ И МУСА КЕСЕЦИЈА	711
КРАЉЕВИЋ МАРКО И МУСА АРБАНАСА	718
КРАЉЕВИЋ МАРКО И НИНА ГОСПОДИН	720
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЂЕМО БРЂАНИН	723
МАРКО КРАЉЕВИЋ И КЋИ КРАЉА АРАПСКОГА	729
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ЉУТИЦА БОГДАН	732
МАРКО КРАЉЕВИЋ И МИНА ОД КОСТУРА	735

МАРКО КРАЉЕВИЋ И ОРАО	744
МАРКО КРАЉЕВИЋ И СОКО	746
МАРКО КРАЉЕВИЋ И ФИЛИП МАЏАРИН	747
МАРКО КРАЉЕВИЋ У АЗАЧКОЈ ТАМНИЦИ	752
МАРКО КРАЉЕВИЋ УКИДА СВАДБАРИНУ	756
МАРКО ПОЗНАЈЕ ОЧИНУ САБЉУ	763
ОРАЊЕ МАРКА КРАЉЕВИЋА	767
КАЈАЊЕ И ИСПОВИЈЕСТ МАРКА КРАЉЕВИЋА	768
МАРКО С МАЈКОМ	772
КАД СЕ ПРЕПАНУО МАРКО	774
ТУРЦИ У МАРКА НА СЛАВИ	783
МАРКО У ТАВНИЦИ ТАТАРСКОЈ	787
МАРКО У РОПСТВУ САРАЈЕВСКОМ	792
МАРКО КРАЉЕВИЋ ПОГУБИ ЦАРЕВУ СТРАЖУ	796
БРИЈАЊЕ КРАЉЕВИЋА МАРКА	800
МАРКО ОСТАРИО	807
ЛУЛА МАРКА КРАЉЕВИЋА	809
ДВА ЈАКШИЋА И КРАЉЕВИЋ МАРКО	810
МАРКО КРАЉЕВИЋ ОГЛЕДА САБЉУ	813
МАРКО КРАЉЕВИЋ НА СЛАВИ ВОЈВОДЕ ЖАРКА	816
СИН МАТИЈАШ ИДЕ НА МЕЈДАН МЈЕСТО МАРКА КРАЉЕВИЋА	820
ДРАГИША	824
СМРТ МАЈКЕ ЈЕВРОСИМЕ	829
СМРТ КРАЉЕВИЋА МАРКА	836

САДРЖАЈ

ПОКОСОВСКИ ЦИКЛУС

ВИСОКИ СТЕВАН И ВУК БРАНКОВИЋ	7
ВИСОКИ СТЕВАН И ЦАР БАЈАЗИТ	16
ВИСОКИ СТЕВАН И ЦАР БОЈАДИН	29
ВИСОКИ СТЕВАН И ДИВОВИ	48
ЖЕНИДБА ЋУРЋА СМЕДЕРЕВЦА	55
ЋУРЋЕВА ЈЕРИНА	63
ЖЕНИДБА ЦАРА БАЈАЗИТА	65
ЗИДАЊЕ МАНАСИЈЕ	68
ЗИДАЊЕ ДЕВИЧА	70
СИНОВИ ЋУРЋА СМЕДЕРЕВЦА	74
ДВА ДЕСПОТОВИЋА	79
ДИЈЕТЕ ДЕСПОТ	116
МАЈКА АНЂЕЛИЈА И ДЕСПОТ ЈОВАН	120
СМРТ ДЕСПОТА ЈОВАНА	127
СНАХЕ ДЕСПОТОВЕ И ДЕЛИЈЕ	133
ОРАО СЕ ВИЈАШЕ НАД ГРАДОМ СМЕДЕРЕВОМ	135
ЈУРИШИЋ ЈАНКО	136
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ЈОВАН КОСОВАЦ	140
ЈУНАШТВО СЕКУЛИНО	144
БАН СЕКУЛА И ВИЛА	165
БАНОВАЦ СЕКУЛА ИЗБАВЉА УЈАКА	166
БАНОВАЦ СЕКУЛЕ	169
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ТРИДЕСЕТ УДБИЊАНА	171
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ВИЛА НАГОРКИЊА	180
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ПАША СОКОЛОВИЋ	185
БАНОВИЋ СЕКУЛА И ТУРЦИ УДБИЊАНИ	199
СЕКУЛА СЕ У ЗМИЈУ ПРЕТВОРИО	203
СЕКУЛОВА МАТИ УМИРЕ НА СИНОВЉЕМ ГРОБУ У КОСОВУ	206
ВОЈВОДА ЈАНКО И ЦАР ОТМАНОВИЋ	208
ДИЈЕТЕ СЕКУЛА ГИНЕ У ВОЈСЦИ ВОЈВОДЕ ЈАНКА	211
ВОЈВОДА ЈАНКО ЖЕНИ ОБА СИНА ЗАЈЕДНО	213
ВОЈВОДИ ЈАНКУ СТИЖЕ ГЛАС ДА ЈЕ СЕКУЛА РАЊЕН	215
СЕСТРА ВОЈВОДЕ ЈАНКА ЖРТВУЈЕ ЗА ЊЕГА СВОГА СИНА	217
БИРАЊЕ КРАЉА БАЦАЊЕМ КРУНЕ У ОБЛАКЕ	220

МАТИЈАШ ПОСТАЈЕ КРАЉ	222
ГРИЈЕСИ СМЕДЕРЕВАЦ ЂУРА	223
БОЛАНИ ДОЈЧИН	226
БОЛАНИ ДОЈЧИЛО И ЦРНИ АРАПИН	234
ЖЕНИДБА ТОДОРА ЈАКШИЋА	241
РОПСТВО И ЖЕНИДБА ЈАКШИЋА ШЋЕПАНА	251
ЖЕНИДБА ШЋЕПАНА ЈАКШИЋА	261
ЖЕНИДБА ДМИТРА ЈАКШИЋА	266
ЖЕНИДБА ЈАКШИЋА МИТРА	270
ЈАКШИЋИМА ДВОРИ ПОХАРАНИ	273
ДВОРБА ЈАКШИЋА	278
ДИОБА ЈАКШИЋА	283
ЈАКШИЋИ КУШАЈУ ЉУБЕ	286
АНЂЕЛИЈА, СЕСТРА ФИЛИПА МАЏАРИНА	289
ДАМЊАН ШИНОВИЋ ПОГУБИ ЉУБУ	299
ЖЕНИДБА ПОПОВИЋ СТОЈАНА	301
СТОЈАН ПОПОВИЋ И МИЛЕТА УСАРИН	306
ЖЕНИДБА ВЛАШИЋА РАДУЛА	308
ОБЛАК МИРОСАВ И ОД СКАДРА АЛИЈА	312
ЖЕНИДБА СИБИЊАНИН ЈАНКА	315
АНКА СМЕДЕРЕВКА	325
ЖЕНИДБА ЈОВА БУДИМЛИЈЕ	329
КАД ЈЕ ВУК ОГЊЕНИ УМРО ШТА ЈЕ НАРЕДИО НА САМРТИ	334
РАДУЛ-БЕГ И БУГАРСКИ КРАЉ ШИШМАН	337
ОБЛАК РАДОСАВ	341
ЗМАЈ-ДЕСПОТ ВУК ОСВАЈА СПЉЕТ	344
ВУК КУПИНОВИЋ И ДЕЛИ-БЕГ ГРОМ	348
МАРГИТА ДЈЕВОЈКА И РАЈКО ВОЈВОДА	353
ПОРЧА ОД АВАЛЕ И ЗМАЈ-ОГЊЕНИ ВУК	357
ПАША ОД ПРИЗРЕНА И ЗМАЈ-ОГЊЕНИ ВУК	361
БОЈИЧИЋ АЛИЈА И ЗМАЈ-ОГЊЕНИ ВУК	365
ЖЕНИДБА ТОДОРА ОД СТАЛАЋА	372
ЖЕНИДБА ЗМАЈ-ДЕСПОТА ВУКА	379
СМРТ ЈОВА ДЕСПОТОВИЋА	387
ЗМАЈ ДЕСПОТ ВУК И ЗЛОТА ПРОТОПОПА	391
КАЈИЦА РАДОЊА И ЗМАЈ-ДЕСПОТ ВУК	395
СМРТ ВОЈВОДЕ КАЈИЦЕ	398
ВОЈВОДА ПРИЈЕЗДА И ТУРСКИ ЦАР	405
СМРТ ВОЈВОДЕ ПРИЈЕЗДЕ	409
РАКО КАПЕТАН И МАЂАРИ КУРУЦИ	412
ЖЕНИДБА ЂУРЂА ЧАРНОЈЕВИЋА	414
ЖЕНИДБА МАКСИМА ЦРНОЈЕВИЋА	417
ИВО И ЈЕЛИЦА И МАЈКА ИМ БУДИМСКА КРАЉИЦА	447

ЖЕНИДБА ИВА ГОЛОТРБА	450
СВЕТИ САВО И ХАСАН-ПАША	457
ТУРСКИ ЦАР И НИКО ПАТРИЈАР	462
МОСКОВСКИ ДАРОВИ И ТРУСКО УЗДАРЈЕ	467
АНЂЕЛИЈА СЕСТРА ХЕРЦЕГА СТИЕПАНА	471
БРАТОУБИЦА	477
АНЂЕЛКО ВУКОВИЋ И СИНАН КЕСЕЦИЈА	483
ВИТКОВИЋИ	492
СВЕТИ САВО И ЦАРЕВ ВЕЗИР	498
ВИЦКО БУЈОВИЋ И ОСМАН-КАПЕТАН	501
ВОЈВОДА ЂУРИЦА И ДУКА ЗУЛУМЂАР	506
ДВА ПОБРАТИМА	509

ХАЈДУЧКЕ И УСКОЧКЕ ПЕСМЕ I

БЕГОВИЋ ОМЕР И АНЂУША ВОЈВОДИНА	519
ЖЕНИДБА БЕГА ШУМАДИНЦА	528
БРЂАНИН ВУК И ПАША ПАЗАРЛИЈА	532
БРЂАНИН ВУК И ПЕЋКИ ВЕЗИР	538
ИВО СЕНКОВИЋ И АГА ОД РИБНИКА	547
ЛОВ НА БОЖИЋ	557
БОРО БАРЈАКТАР И ЦИДИЋ УСЕЈИН	559
БУДИМСКИ КРАЉ И КРАЉИЦА	562
СЕЊАНИ ИЗБАВЉАЈУ ЈУРУ ДЕСАНЧИЋА	565
РАДА КОСАНИЋ ИЗБАВЉА ГОЈКА ДЕСАНЧИЋА	567
ВУК МРКОЈЕВИЋ ИЗБАВЉА ВИДА ДЕСАНЧИЋА	573
ВУКО АНЂЕЛИЋ И КРАЉ БУГАРИН	576
БРДАРИЋ МРШАН, ЊЕГОВ ПОБРАТИМ И СЕЊСКЕ ДЈЕВОЈКЕ	581
ИВО СЕЊАНИН ИЗБАВЉА ДЈЕВОЈКЕ ОД ТУРАКА	583
ЖЕНИДБА ОД ПИРОТА ЈАНКА	585
ТУЦАК МАНОЈЛО БЕЖИ ИЗ СУЖАЊСТВА	591
ТРИ ХАЈДУКА ПОБЕДИШЕ ТРИДЕСЕТ СЕЊАНА	595
ЖЕНИДБА СЕЊАНИНА ИВА	597
ЗАРУЧНИЦА СЕЊАНИНА ИВА	612
КУНИНА ЗЛАТИЈА	615
МЛАДИ МАРЈАН И АРНАУТ-ОСМАН	624
ИВАН СЕЊАНИН УГРАБИ ИЗ КОЛА СЕСТРУ ДИЗДАРЕВУ	628
ЖЕНИДБА ТОМЕ БАРЈАКТАРА	630
ЖЕНИДБА ОД ЗАДРА ТОДОРА	639
ДЕВЕТ ДАНИЧИЋА	655
ДИЈЕТЕ НЕНАДЕ И КОРУН КЕСЕЦИЈА	660

ПОГИБИЈА ЂУРА ДАНИЧИЋА И ШИМА ЛАТИНИНА	665
ВУК АНЂЕЛИЈИЋ И БАН ЗАДРАНИН	667
СЕЊАНИН ТАДИЈА	671
НИ ЗОРИЦЕ, НИ БИЈЕЛА ДАНКА	676
МАЛИ РАДОЈИЦА	677
МЛАДИ РАДОЈИЦА И НЕВЕНА ДЕВОЈКА	682
ЧОВЈЕК-ПАША И МИХАТ ЧОБАНИН	686
ПАША ПОДГОРИЦА И ЂУРО ЧОБАН-БАША	689
ПРЕДРАГ И НЕНАД	694
ВОЈВОДА МИЛОШ И БРАТ МУ ДРАГО	699
КОСТРЕШ ХАРАМБАША	706
ЗЛАТИЈА СТАРЦА ЂЕИВАНА	710
БУДИМСКА КРАЉИЦА И ЗОРЛИЋ ГАВРАН	714
ТУРЦИ НА ГЛИБОВЦУ	718
ЈАНКО ОД КОТАРА И МУЈИН АЛИЛ	725
ЈАНКОВИЋ СТОЈАН ОТИМА ОСМАН-БЕГОВУ ЉУБУ	733
СТОЈАН ЈАНКОВИЋ И МУЈА НАЏАКОВИЋ	734
СМРТ ЈАНОТЕ ДИКЛИЋА	736
СТОЈАН ЈАНКОВИЋ И ДИЗДАР ОД УДБИНЕ	741
СТОЈАН ЈАНКОВИЋ И ЦРНИ АРАПИН	744
ЖЕНИДБА ЈАНКОВИЋ СТОЈАНА	749
УСКОЦИ И УДБИЊАНИ	758
БОРЧУЛОВИЋ ИБРО И КАПЕТАН-ДЈЕВОЈКА	764
ЧЕТИРИ УСКОКА	795
ШАНДИЋ ЈОВАН ПОГУБИ ЗАДАРСКОГА БАНА	803
ЉУБА ХАЈДУК-ВУКОСАВА	805
ДВА КУРТИЋА И БОИЧИЋ АЛИЛ	810
БОИЧИЋ АЛИЈА И ГЛУМАЦ ОСМАН-АГА	816
ЈАНКОВИЋ СТОЈАН И БАЖДАРКИЋА ВИЛА	824
РОПСТВО ЈАНКОВИЋ СТОЈАНА	839
ПОВРИЈЕЂЕНИ ПОНОС МЛАДОГ СЕКУЛА СЕЊАНИНА	843
ВУЧКО ЉУБИЧИЋ	854
СВАЂА СЕЊАНИН ИВАНА И УСКОК РАДОЈИЦЕ	858
ВУК МАНДУШИЋ ИЗБАВЉА РОПСТВА СЕЊАНИН ИВАНА	860
ИВО СЕЊАНИН И БЕГЛЕР-БЕГ	862
СМРТ СЕЊАНИН-СТЕВАНА	871
ИВО СЕЊАНИН И НЕЂАК МУ	874
СМРТ СЕЊАНИНА ИВА	877
ИВАН СЕЊАНИН И МАРА МОСТАРКИЊА	880
ПОГИБИЈА АРАМБАШЕ ЈОВАНА ДУКИЋА И ИВА СЕЊАНИНА	883
ВЈЕРНА ЉУБА ОСВЕЂУЈЕ ДРУГА	887
СЕЛМАН-БЕГ И ПАВЛЕ ГОРЕТИЋ	894
ИВАН КАРЛОВИЋ ИЗБАВЉА СЕСТРУ	896

МИЈАТ АРАМБАША ИЗБАВЉА МЛАДОГ МАРЈАНА	898
ХАЈДУЧКА ПРАВДА	902
ГОЈЕНИ АЛИЛ И МАЛИ МАРЈАН	907
БОЖО МИЉКОВИЋ	912

САДРЖАЈ

ХАЈДУЧКЕ И УСКОЧКЕ ПЕСМЕ II

МИЈАТ СПАСАВА КРАЉЕВИЋА МАРКА	7
АЈДУК МИЈАТ И СМРТ СТАНКА СОЧИВИЦЕ.....	15
АРАМБАША ПЛАВША И ВРЧИЋ ИБРАХИМ.....	19
БАН МАРИЈАН ВРАЋА ДЈЕВОЈАЧКЕ ДАРОВЕ	26
СВАЂА МИЈАТА АРАМБАШЕ И ВИДА ЖЕРАВИЦЕ.....	28
ВИДЕ ДАНИЧИЋ	29
БЕЋА ПЕЛЕВИЋ И ВУЈАДИНОВ ГАША	33
СТАРИ ВУЈАДИН	35
ДВА АЈДУКА НА МУКАМА	37
[ГОРОМ ЈАШЕ ДЕБЕЉИЋ НОВАЧЕ].....	38
ЗАШТО ЈЕ НОВАК ОТИШАО У ХАЈДУКЕ	40
СТАРИНА НОВАК И КНЕЗ БОГОСАВ	42
КАКО ЈЕ НОВАКУ УТЕКЛА ВИЛА	45
ГОРА РОМАНИЈА ПРОКЛИЊЕ СТАРИНУ НОВАКА.....	47
СТАРИНА НОВАК И ДЕЛИ РАДИВОЈЕ.....	48
НОВАК И РАДИВОЈ	51
ЈУНАШТВО СТАРИНЕ НОВАКА	53
ДВА КАЛУЂЕРА	56
СТАРИНА НОВАК И ТУРСКИ ЦАР.....	60
СТАРИНА НОВАК И СТАРАЦ ОБРАДИНА.....	62
СТАРИНА НОВАК НЕ ХТЕ ДА ОБЉУБИ СВОЈУ ПОСЕСТРИМУ.....	68
НОВАК И РАДИВОЈ ПРОДАЈУ ГРУЈИЦУ	69
КЋИ СТАРИНЕ НОВАКА.....	74
ЖЕНИДБА ГРУЈИЦЕ НОВАКОВИЋА	77
ДЕЛИ-ТАТОМИРОВА СМРТ.....	86
НЕВЈЕРА ЉУБЕ ГРУЈИЧИНЕ.....	88
ГРУЈИЦА И ПАША ОД ЗАГОРЈА.....	96
ГРУЈИЦА ДИЈЕТЕ И СИЛАН АСАН-АГА	101
ГРУЈО НОВАКОВ.....	104
ГРУЈИЦА ПОГУБИ БРАТА ТАТОМИРА АЛИ СЕ И САМ УБИЈЕ.....	116
ДВОРБУ ДВОРЕ ДВА ЈАКШИЋА МЛАДА.....	117
ГАВРАН ХАРАМБАША И ЛИМО.....	119
ВИШЊИЋ ЈОВАН И ВОИН ТРГОВАЦ.....	129
МАЈСТОР МАНОЈЛО.....	134

БОЈ И МЕЂУ СОБОМ	138
СЕЊСКИ КАПЕТАН ОСЛОБОДИ ШИМУ БОГЕТИЋА	
ЈЕР ИСТУЧЕ ПЕТРА МРКОЊИЋА	140
ЈУНАШТВО МАНДУШИЋА ВУКА	142
БАЈО ПИВЉАНИН И БЕГ ЉУБОВИЋ	144
УДАР НА ОВЦЕ БЕГА ЉУБОВИЋА	149
ДРУЖИНА МИХАТА ХАЈДУКА	152
ОПЕТ ТО, АЛИ ДРУКЧИЈЕ	154
МИХАТ ТОМИЋ И ПАША ОД ТРЕБИЊА	159
ШТА ОСВЕТА ЧИНИ	161
УДАЈА СЕСТРЕ ЉУБОВИЋА	164
ЖЕНИДБА БЕГА ЉУБОВИЋА	168
БАЈО И СВАТИ ШЕ(Х)ОВИЋА	175
СА ШТА ПИВЉАНИН БАЈО ОДЕ У УСКОКЕ	179
БАЈО ПИВЉАНИН	181
БАЈО ПИВЉАНИН И АЛЕ НОВЉАНИН	188
БАЈО ПИВЉАНИН И КИТОЊИЋ ОСМАН	192
БАЈО ПИВЉАНИН И КНЕЗ ДРАГАНИЋ	199
БАЈО ПИВЉАНИН И ПАША ОД ЗАГОРЈА	207
БАЈО ПИВЉАНИН И ПАША ПЕЋАНИН	215
БАЈОВА СВАДБА	219
СЕСТРА ЋУРКОВИЋ СЕРДАРА	224
АЈДУК ЦЕПИНОВИЋ СИМО	232
МЕГДАН СМИЉАНИЋ ИЛИЈЕ И ЈЕЛИЧКОВИЋ МУЈА	235
ИЛИЈА СМИЉАНИЋ НАПАДА БИХАЋ	237
СМРТ ИЛИЈЕ СМИЉАНИЋА	239
ЖЕНИДБА ПЛЕТИКОСЕ ПАВЛА	240
АРАМБАША ВУЧЕ ОСЛОБАЂА СЕ РОПСТВА	245
ЈУНАК НАД ЈУНАЦИМА	248
ЖЕНИДБА ИВАНА РИШЊАНИНА	253
РИШЊАНИН ХАЏИЈА И ЛИМУН ТРГОВАЦ	260
ЖЕНИДБА ЈОВА САРАЈЛИЈЕ	269
РАДЕ ОД СОКОЛА И АШИН-БЕГ	274
ОПЕТ ТО, МАЛО ДРУКЧИЈЕ	279
МИЛИЦА ДЈЕВОЈКА ХАЈДУКУЈЕ	285
ЧЕТУ ВОДИ КАЛАУЗ ДЈЕВОЈКА	287
ОД ХОРВАТА МАТО	289
ЗАДАРСКИ ЈУНАК ДУРЛА ЛАТИНИН ПОБЕДИ ХВАЛИШУ АСАН-АГУ	294
ЗАДАРСКИ БАН ОСЛОБАЂА ПРЉУ РАДОСАВА	
ДА БИ ИЗБАВИО ЉУБУ И СИНА	296
ВУК ЈЕРИНИЋ И ЗУКАН БАЊАКТАР	299
БОЈ АРАЂАНА С КОМАДИНЦИМА	305
ВИДАК ЈОВЕЉИЋ И БАН ЗАДРАНИН	308

ВИДАК ХАРАМБАША И БАРУН ФРАЊО ТРЕНК.....	317
ВИДЕ МАРИЧИЋ И ТОКОВИЋ ОСМАН.....	320
БЈЕЛИЋ ИГЊАТИЈЕ.....	326
БОШКОВИЋ.....	337
ВИДЕН АЈДУК.....	340
ВИШЊИЋ ЈОВАН.....	345
ДВА ЈАЊИЋА И САРАЈ-ЂЕВОЈКА.....	348
ЖЕНИДБА ЈАЊИЋА КОМНЕНА.....	354
ДИЈЕТЕ ЈОВАН И БУЉУБАША МУЈО.....	365
ПЕРЛА РАДОСЛАВ И САРАЈЕВКА ДЈЕВОЈКА.....	369
ЉУБА УСКОКА РАДА.....	372
ЂИРЈАК И ГРЧИЋ МАНОЈЛО.....	377
СТАНИША КОТАРАЦ И ПАША ОД ПАЗАРА.....	382

ПЕСМЕ О ОСЛОБОЂЕЊУ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ

НИКАЦ ОД РОВИНА И АМЗА КАПЕТАН.....	389
ВОЈЕВАЊЕ ВЕЗИРА ЂУПРИЛИЋА НА БАЧКУ.....	396
БОЈ У МАРТИНИЋЕ ЦРНОГОРАЦАХ С КАРА-МАХМУТОМ БУШАТЛИЈОМ.....	410
БОЈ ЦРНОГОРАЦА С МАХМУТ-ПАШОМ.....	417
ПОЧЕТАК БУНЕ ПРОТИВ ДАХИЈА.....	425
КНЕЗ ИВАН КНЕЖЕВИЋ.....	441
БОЈ НА САЛАШУ.....	448
БОЈ НА ЧОКЕШИНИ.....	460
БОЈ НА МИШАРУ.....	468
БОЈ НА ДЕЛИГРАДУ.....	473
ОСВОЈЕЊЕ БЕОГРАДА ПОД КАРАЂОРЂЕМ.....	485
БОЈ ЦРНОГОРАЦАХ С ФРАНЦУЗИМА У БОКИ.....	493
ЛАЗАР МУТАП И АРАПИН.....	498
ХВАЛА ЧУПИЋЕВА.....	510
БОЈ НА ЛОЗНИЦИ.....	513
МИЛОШ СТОИЋЕВИЋ И МЕХО ОРУГЦИЈЋ.....	529
РАСТАНАК КАРА-ЂОРЂИЈА СА СРБИЈОМ.....	538
УЗИМАЊЕ УЖИЦА.....	541
УСТАНАК КНЕЗА МИЛОША НА ТУРКЕ.....	543
БОЈ НА ПОЖАРЕВЦУ.....	552
БУЉУБАША РЕЦО И ПОП ДМИТРОВИЋ (МОРАВИЧКА БУНА).....	555
ПЕРОВИЋ БАТРИЋ.....	563
УДАР НА ЛУКОВО.....	567
ТРИ СУЖЊА.....	572

БОЈ НА ГРАХОВУ	576
СВАТОВИ НУКА НОВЉАНИНА	578
ИВО УСАРИН И АВРАМ СПАХИЈА	592
БАЛЕТИЋИ	598
АМАНЕТ ВЛАДИКЕ ПЕТРА ПРВОГА	601
БИТКА ПОД ОСТРОГОМ	603
БОЈ ПОД ОСТРОГОМ	612
БОЈ НА ПРЕСЈЕКУ ТВРДУ ВИШЕ ПОЉА НИКШИЋКОГА	621
БОЈ НА ДОДОШИМА	627
БОЈ НА СИТНИЦИ 1849. ГОДИНЕ	633
БОЈ НА КОЛАШИНУ	640
КОЛАШИНЦИ	643
БРЂАНИ	648
БОЈ У ШАРАНЦИМА	651
БОЈ ЗА СУТОРМАНОМ	664
БОЈ МОРАЧАНА И ОНОГОШТАНА	668
БОЈ МОРАЧАНА С ТУРЦИМА	675
БОЈ НА ВРТИЈЕЉЦИ	678
БОЈ НА ГРАХОВЦУ	681
БОЈ НА ГРАХОВЦУ	696
БОЈ НА ПОЉИЦУ КОД ПОПОВА	714
ВОЈЕВАЊЕ НА КУЧЕ (1855)	720
БОЈ НА МОРАЧИ	740
БОЈ НА МОРАЧИ	747
БОЈ РОВЧАНАХ ЗА МОРАЧУ	750
БОЈ У ДУГИ	753
БОЈ У КОЛОВОЗУ ВИШЕ СПУЖА У РАСАЛИНУ ГЛАВИЦУ	766
БОЈЕВИ ЦРНОГОРАЦА И ХЕРЦЕГОВАЦА С ТУРЦИМА ГОДИНЕ 1862 ..	773
БОЈЕВИ ЦРНОГОРАЦА С ТУРЦИМА	819
БОЈ У СОЗИНИ	827
БОЈ ПОД ОЗИЈОМ	834
БОЈ ОКО ДРЕЖНИКА	838

ПЕСМЕ СРБА МУХАМЕДАНСКОГ ЗАКОНА

ХАСАНАГИНИЦА	843
БОЈ ПОД УДБИНОМ	846
БОСНИЋ МЕХМЕДАГА И ПОПОВИЋ СЕРДАР	868
БОЈ КОД КАНИЖЕ	914
БОЈ БУШАТЛИЈЕ С ЦАРЕМ	928
РЕЧНИК	933

